

Právnícké osoby

Ondřej Frinta

Katedra občanského práva

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Obsah přednášky

- **1) Pojem a terminologie**
  - **2) Historický vývoj a teoretické přístupy**
    - kořeny právnických osob v právu římském
    - vznik velkých teorií o právnických osobách v 19. století
    - teorie fikce, teorie reality
  - **3) Úprava právnických osob v OZ**
-

Pojem – obecně (I)

- Adresáti právních norem:
- 1) lidé (v konečném důsledku pouze oni)
- 2) jiné subjekty způsobilé mít práva a povinnosti
  - = **právnícké osoby**
  - (= vymezení negativní)
  - (**pozitivní vymezení – srov. § 20**)

Nositel práv a povinností odlišný od člověka

- skupina osob (fyzických i právnických)

- vytváří se **nový nositel práv a povinností**
  - = **nová osoba**

- **vyčleněný majetek**

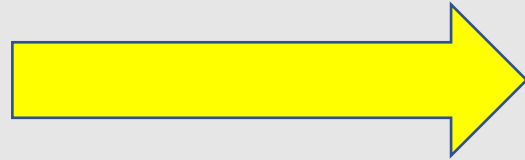
Pojem – obecně (3)

- Právník

právnícký

- Právo

právní

- („právní osoba“)

Pojem – obecně (4)

Všeobecný zákoník občanský (ABGB 1811):

„Morální osoba“ (§ 26)

(= pouze ty PO, kde substrát je tvořen osobami)

X § 286, 529: „právnícká osoba“

Pojem – obecně (5)

OZ č. 141/1950 Sb. – právnická osoba (sjednocení terminologie)

OZ č. 40/1964 Sb. – „socialistická organizace“

ZMO č. 101/1963 Sb. – právnická osoba

Pojem – obecně (6)

OZ č. 40/1964 Sb. – „socialistická organizace“

novela OZ č. 509/1991 Sb. – právnická osoba

OZ č. 89/2012 Sb. – právnická osoba

Římské právo – základ koncepce PO

D 3,4,1, pr.-2: „*Neque societas neque collegium neque huiusmodi **corpus** passim omnibus habere conceditur [...]*“

„**corpus**“

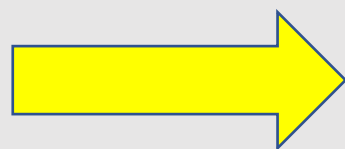
Societas (společnost)

X

Collegium, sodalicium (spolek)

Tradiční výklad

Spolek (collegium)

předobraz právnické
osoby (samostatného
subjektu)

Společnost (societa)

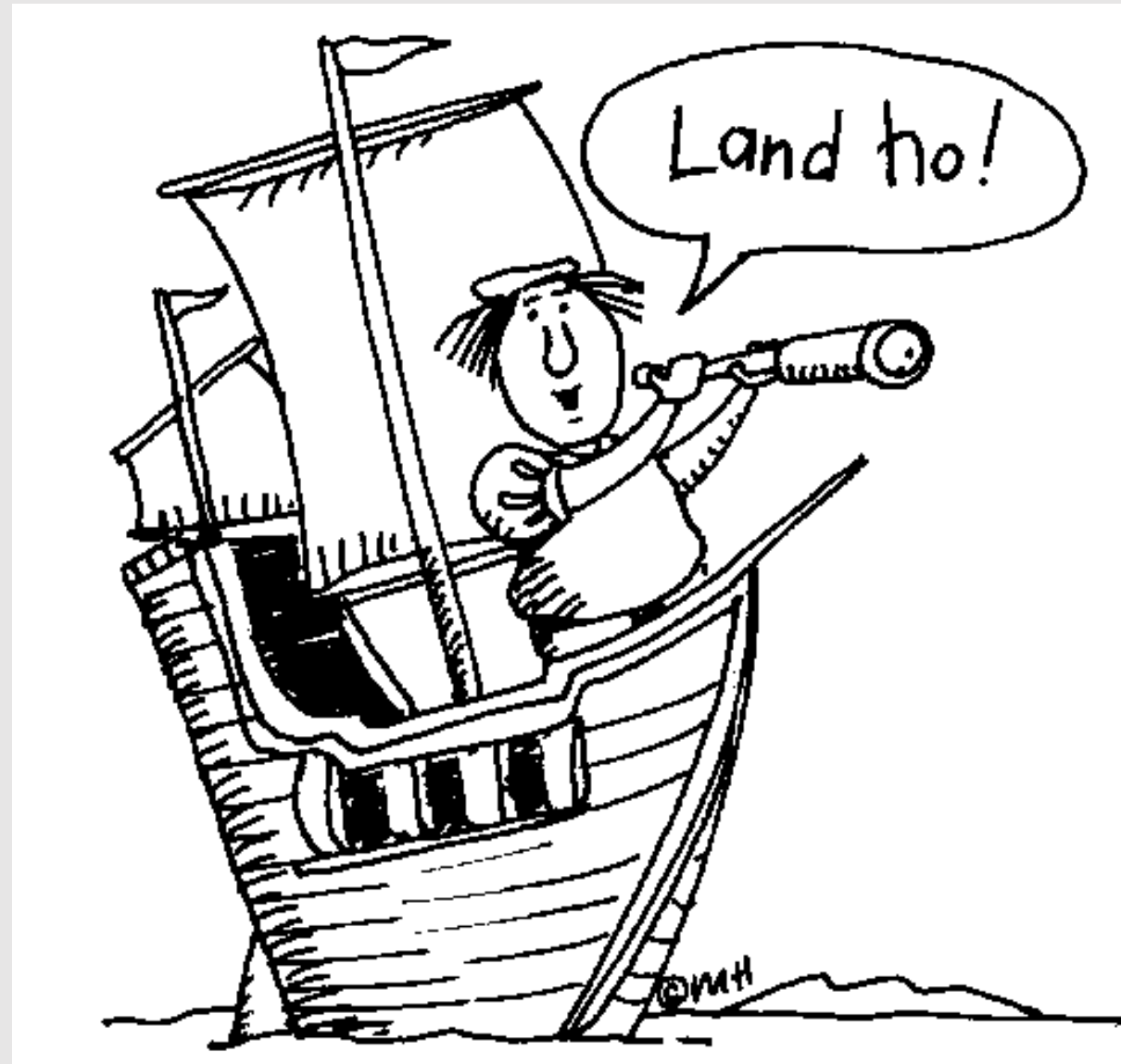
předobraz sdružení
bez právní subjektivity

- *„Celá velká literatura o právnické osobě není ničím jiným, než variacemi na sporné výklady justiniánských Digest o právnické osobě.“*

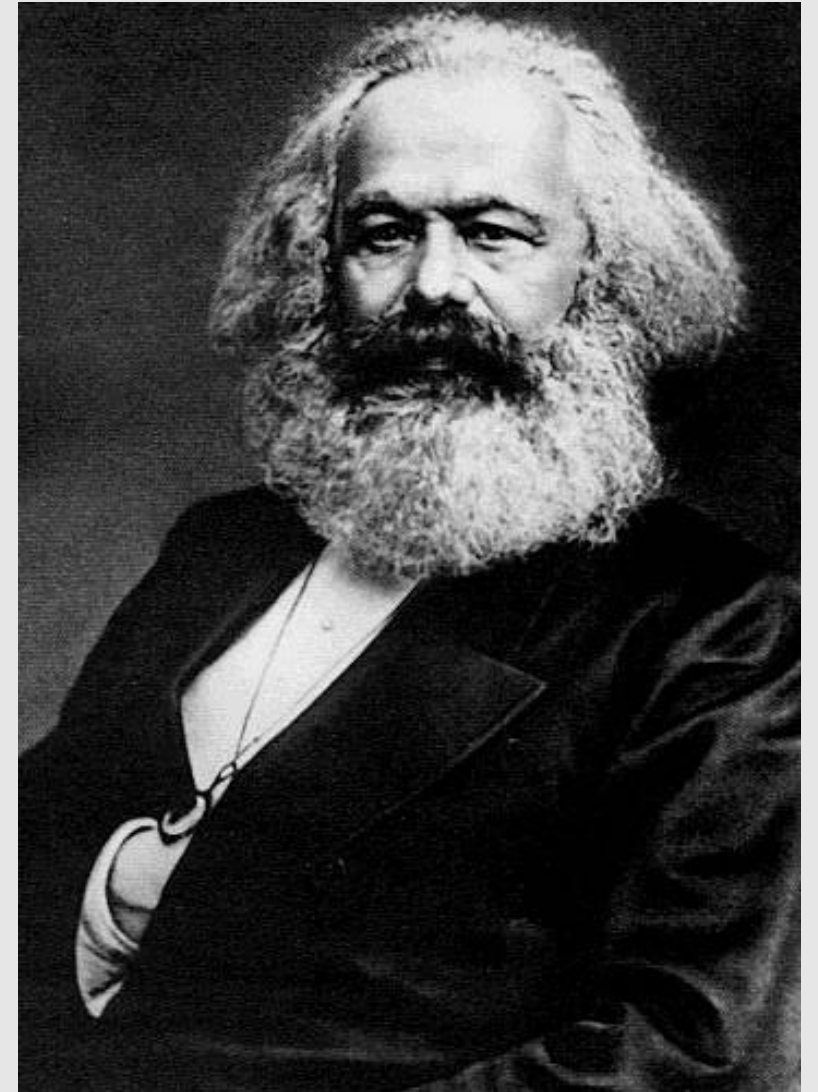
Dr. J. H. Holcáček

Rozvoj zámořských plaveb od 15. stol.

Průmyslová revoluce 19. stol.

„Svět by byl dosud bez železnic, pokud by bylo nutné vyčkat, než nahromaděný kapitál dosáhne do té výše, aby se mohlo započít se stavbou železnic. **Centralizace prostředků prostřednictvím akciové společnosti** toto umožnila okamžitě.“

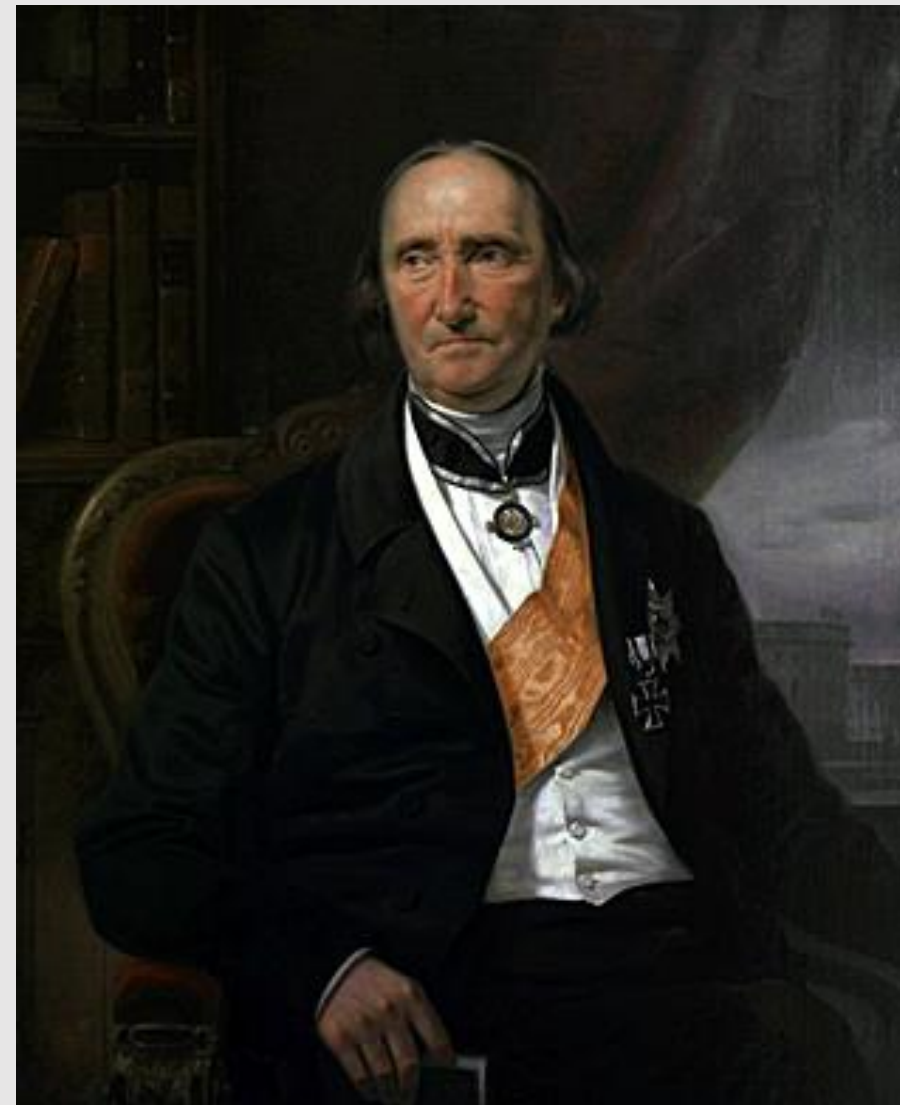
Teorie fikce

Friedrich Carl von Savigny

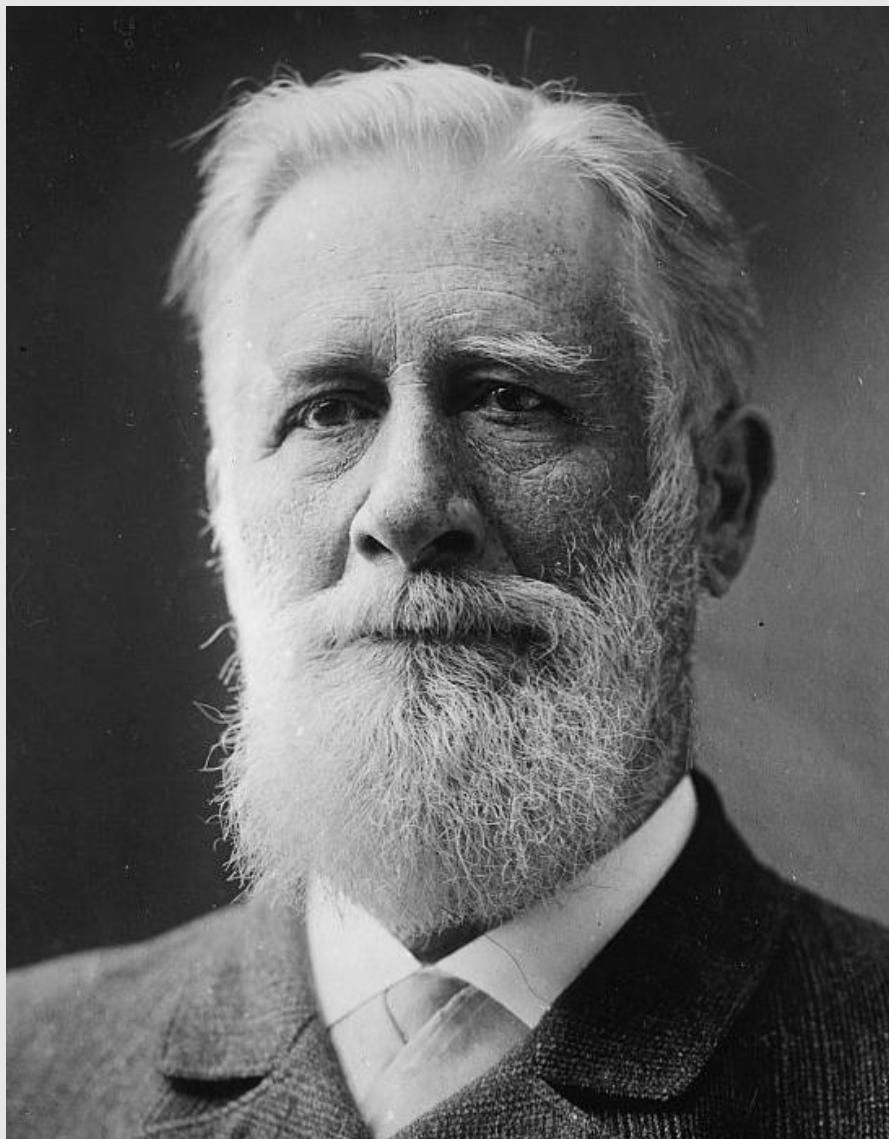
* 21. února 1779 Frankfurt nad Mohanem

+ 25. října 1861 Berlín

*„Vůle nejvyšší moci (....) vytváří **umělé právní subjekty.**“*

Teorie reality

Otto Friedrich **von Gierke**

* 11. ledna 1841 | Štětín

+ 10. října 1921 | Berlín

„Ona je skutečná a plná, nikoliv jen vymyšlená osoba.“

prof. JUDr. Emanuel Tilsch

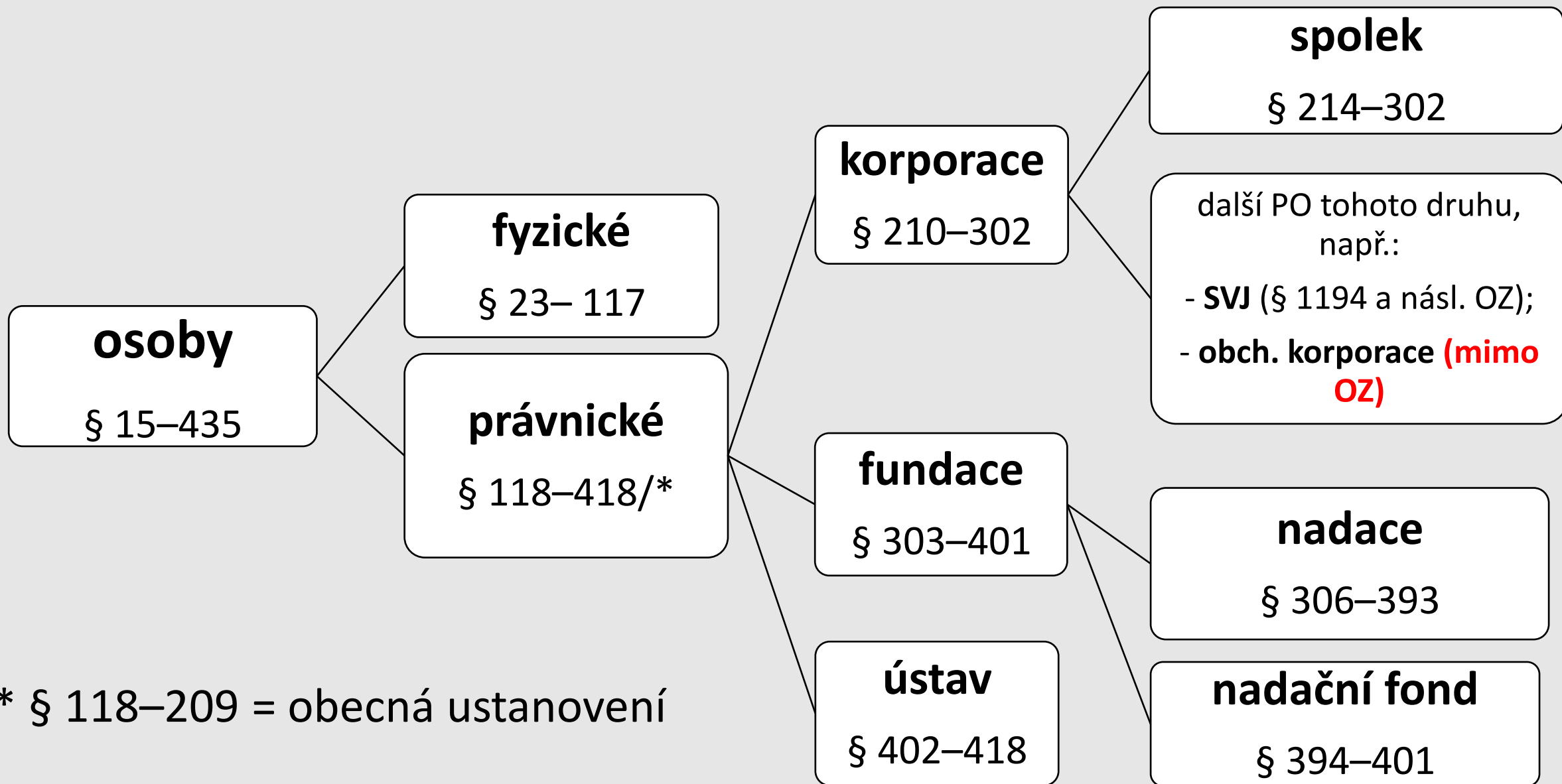
* 8. dubna 1866 Opočno

+ 7. srpna 1912 Praha

„Spor o to, jsou-li právnické osoby osobami skutečnými a nebo fiktivními, jest naprosto neplodný.“

Platná právní úprava – přehled

/* § 118–209 = obecná ustanovení

Osoba

osoba

```
graph LR; A[osoba] --- B[ve smyslu „člověk“]; A --- C[ve smyslu „právní subjekt“];
```

**ve smyslu
„člověk“**

**ve smyslu
„právní subjekt“**

Osoba

osoba

```
graph LR; A[osoba] --- B[fyzická]; A --- C[právnícká]
```

The diagram illustrates the classification of the term 'osoba'. A central box labeled 'osoba' is connected by two lines to two separate boxes on the right, labeled 'fyzická' and 'právnícká'. This indicates that 'osoba' is divided into these two categories.

fyzická

právnícká

subjekty podle německé nauky

s právní osobností
(Rechtspersönlichkeit)

osoby fyzické

osoby
právnícké

není pr. osoba
(Rechtsfähigkeit)

§ 14 BGB

(rechtsfähige
Personengesellschaft)

Jen osoba má práva a povinnosti § 17

(1) Práva může mít a vykonávat jen osoba. Povinnost lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat.

(= zásada vlastní právní nauce většiny právních řádů kontinentálního systému práva)

(2) Zřídí-li někdo právo nebo uloží-li povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního případu náleží.

(= NOVÉ pravidlo pro řešení situace)

Osoba – základní vlastnosti

- **právní osobnost** = (§ 15 odst. 1)
  - (= dříve právní subjektivita)
- **svéprávnost** = (§ 15 odst. 2) (= způsobilost právně jednat)
  - (= dříve způsobilost k právním úkonům)
- **osoba blízká** = (§ 22)

§ 22 odst. 2 (ad osoba blízká)

- Stanoví-li zákon **zvláštní podmínky** nebo omezení pro převody **majetku**, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému
- mezi **osobami blízkými**,
- **k ochraně třetích osob**
- **platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání**
- mezi **právníckou osobou a**
  - členem jejího statutárního orgánu nebo
  - tím, kdo právníckou osobu podstatně ovlivňuje
    - jako její člen nebo
    - na základě dohody či jiné skutečnosti.

Rozdíl – člověk X právnická osoba

- § 19: Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany. (= zákonodárce právní osobnost člověka **UZNÁVÁ**, je mu vrozena, přirozena)
- X
- § 20: **Právnická osoba je** organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná (= tím, že daný subjekt vybaví patřičnými znaky, zejm. majetkovou samostatností, aniž výslovně stanoví, že jde o PO).

Právní osobnost právnické osoby

- Obsah stanoven v § 20 odst. I (posl. věta) OZ:
- Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti,
- **které se slučují s její právní povahou.**
  - tj. **VŠECHNA** práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou
- = generální subjektivita

Doktrína *ultra vires*

- 1) PO nesmí činit úkony, které nejsou stanoveny v předmětu její činnosti.
- 2) Úkony učiněné v rozporu s touto zásadou jsou neplatné.
- = OZ z této zásady **NEVYCHÁZÍ**
- **X** srov. však § 228 (pobočný spolek), § 1194 a 1195 (SVJ)

Právní osobnost člověka a PO – srovnání

- Právní osobnost FO i PO je úplná co do **rozsahu**
- **Obsah** právní osobnosti FO $\neq$ **obsahu** právní osobnosti PO
  - *PO např. nemůže uzavřít manželství, osvojit člověka, pořídit závět', atd.*
- právní osobnost trvá od vzniku do zániku (§ 118 OZ)

Právnícké osoby veřejného práva

- OZ je nedefinuje (nečiní tak ani standardní evropské kodexy, kromě italského či španělského)
- § 20 odst. 2: Právnícké osoby veřejného práva podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny;
(= to je jasné i bez výslovného ustanovení)
- ustanovení tohoto zákona (= OZ) se použijí jen tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob.
- ► Propedeutický charakter ustanovení

Stát jako právnická osoba v OZ

- **OZ 1964 § 21:** Pokud je účastníkem občanskoprávních vztahů **stát, je** právnickou osobou.
- **OZ 2012 § 21:** **Stát se** v oblasti soukromého práva **považuje za (= fikce)** právnickou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.
- **Je či není stát právnickou osobou???**
  - F. Weyr: stát je držitelem dvou právních subjektivit

Ustavení právnické osoby

- Právnickou osobu lze **ustavit** (§ 122):
  - zakladatelským právním jednáním (= **založení**),
  - zákonem,
  - rozhodnutím orgánu veřejné moci,
  - popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis.
- **Ustavení:**
  - **založení** (= soukromoprávní)
  - **zřízení** (= veřejnoprávní)
- „*Latentní existence PO*“; „*PO nasciturus*“ (Tilsch)

Vznik právnické osoby

- Právnická osoba **vzniká** (§ 126):
  - dnem zápisu do veřejného rejstříku
    - *zák. č. 304/2013 Sb., o veř. rejstřících práv. a fyz. osob*
  - dnem nabytí účinnosti zákona, který ji zřizuje (není-li stanoven den pozdější)
  - + na dobu neurčitou (není-li uvedeno jinak) (§ 124)
- terminologie: zákon něco **stanoví** ve svých **ustanoveních** **X**
PO se **ustaví**
  - X** *Opatrovníka/poručníka soud jmenuje.*

Zrušení a zánik PO

- **PO se zrušuje (§ 168 a násl.):**
  - právním jednáním
  - uplynutím doby
  - rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo
  - dosažením účelu, pro který byla ustavena, a
  - z dalších důvodů stanovených zákonem

- **PO zaniká (§ 185, 186):**
  - dnem výmazu z veřejného rejstříku
  - skončením likvidace (jde-li o PO, která nepodléhá zápisu do veřejného rejstříku)

Likvidace (§ 187 a násl.)

- **Účelem likvidace je:**
- 1) vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu),
- 2) vyrovnat dluhy věřitelům a
- 3) naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s **likvidačním zůstatkem**), podle zákona.

Exkurz: veřejný rejstřík nebo seznam?

- **Veřejné evidence (DZ k § 980):**
  - **1) Veřejný rejstřík** = souhrnné označení veřejných evidencí osob.
  - **2) Veřejný seznam** = souhrnné označení veřejných evidencí věcí.
- **Veřejný** = veřejně přístupný, nahlížet lze bez překonávání formálních překážek (např. osvědčení právního zájmu)

Závěr

- **Děkuji Vám za pozornost**

- *Frinta@prf.cuni.cz*

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Univerzita Karlova, Právnická fakulta
nám. Curieových 901/7, 116 40 Praha 1